

*Дедюкина Люция Ильинична
Дьокуускай куорат
8 №-дээх «Родничок»
Оҕону сайыннарар киин-уһуяан
тьютора
СӨ Үөрэбириитин туйгуна,
РФ үөрэхтээһин миһигин Бочуоттаах үлэһитэ*

**Төрөппүккэ, иитээччигэ тэттик сүбэ
(дьиэ кэргэннэ бэйэ туттар тус холобуруттан)**

Биһиги дойдубутугар оскуолаҕа кириэн иннинээҕи оҕо бары өттүнэн сайдарын туһугар иитэр-үөрэтэр эйгэни хааччыйыы, тэрийии соруга турар. Манна оҕо сайдарын туһугар төрөппүт санаатын ууран, оҕолуун сэргэстэһэ хардыылыан наада, ол инниттэн:

Бастакынан, оонньуу эйгэтигэр оҕо этин-хаанын сайыннарар (двигательная активность), хамсаныылаах, сүүрүүлээх-көтүүлээх оонньуулар ордук суолталаахтар, холобур, дьиэ кэргэннэ спортивнай дьарык анал муннуга, хоһо баара уонна онно ситимнээхтик дьарыктаан оҕо кэмигэр сөптөөхтүк сайдарыгар улахан көмө, төһүү күүс оноруохха сөп. Иккиһинэн, биһиги уһун, тымныы кыһыммытыгар эти-хааны эрчийиигэ (закаливание) күннэтэ ситимнээхтик, илиини араарбакка оонньуу нөнүө дьарагырар тоҕоостоох. Сарсыарда, киэһэ тиис суунуутуттан, күөмэйи сайҕаныыттан саҕалаан араас тимэхтээх, шариктаах, талахтаах, өннөөх хаппахтартан таныллыбыт ковриктарга илиини, атаҕы эрчийии, бытархай оонньуурдардаах таастаах ууга атаҕы уган олоруу курдук чэпчэки, ол эрэн туһалаах ньымаларынан оҕо этин-хаанын уһугуннарар, эрчийэр, сайыннарар олус көдүүстээх буолуоҕа. Ити кыра ньымалары барытын оонньуунан ситимнээн, муусуканан доҕуһуоллаан төрөппүттүүн алтыһыы көмөтүнэн ытыллар.

Иитии-үөрэтии көрүнэ баһаам буоллаҕа, онтон биирин ыллахха, чинчийэр, сылыктыыр салгыы боруобалаан көрөр олус көдүүстээх дьарык (проектная деятельность, экспериментирование) буолар, манна эрдэттэн былааннаан оҕо туох туһунан билиэн баҕарарын туоһулаһан, сабаҕалаан, сыал-сорук туруоран, оҕо бэйэтэ көрөн-истэн, тыытан-булкуйан, чинчийэн, тэннээн-саамылаан, сыымайдаан интэриһин көбүтэн, толкуйдуур дьоҕура арылларыгар, тутан-хабан тарбаҕын сайыннарарыгар ситимнээх, толкуйдааммыт дьарык барар буоллаҕына, оҕо билиигэ-көрүүтэ тардыһыта күүһүрэр, өйө-санаата сайдар, сангарар дьоҕура аһыллар, тылын баайа кэниир, чопчу сөбүлүүр дьарыгын булар.

Оҕону кытта элбэхтэ алтыһахха, кэпсэтиэххэ, толкуйдатар сыалтан мөккүһэр, кэпсэтиигэ кытыннарар ирдэнэр, оччотугар оҕо фантазията сайдар, кырдыгы булунаары сангара, этинэ үөрэнэр. Маны тэнэ тутан-хабан оноруу

(конструирование) оџо билиитэ-көрүүтэ, өйө-санаата, тыла-өһө, уйулџата, этэ-сиинэ сайдарыгар дьону кытта бодоруһа-алтыһа үөрэнэригэр, тулалыыр эйгэни кытта аалсарыгар биир көдьүүстээх ньыма буолар.

Дьыэ кэргэн иһинэн бары түмсэн, кыттыһан, куолаан (аџа, ийэ, оџо, эбээ, эһээ, убай, эдьий) бэлиэ күннэргэ хаһыат оноруута – бу олус табыгастаах уонна сомоџолуур күүстээх сайыннарыы биир көрүнэ. Дьыэ кэргэнинэн дорџоонноохтук ааџыы эмиэ үчүгэи эрэ аџалыа. Көлүөнэлэр алтыһыллара уонна оџо улахан кийиттэн санарарга, истэн-көрөн ылынарга олус табыгастаах ньыма.

Бу үөһээ этиллибит ньымалары ситимнээхтик онорор буоллахха оџо телефонна, компьютерга аралдьыйара аччатыа, билэр-көрөр, санарар, хамсыыр дьоџура сайдыа, тулалыыр эйгэџэ сэргэх, истин сыһыана күүһүрүө. Ситиһиилэри баџарабын.